

Ke Arah Pemeraksanaan Modal Insan: Penyediaan Lulusan Pengajian Melayu

Nik Safiah Karim

ABSTRAK

Makalah ini menjejaki perkembangan penting Pengajian Melayu di Malaysia sejak merdeka hingga kini. Ia diasaskan pada pengalaman penulis sendiri yang merupakan salah seorang yang terlibat dalam perkembangan tersebut. Dapatlah dipastikan bahawa Pengajian Melayu di peringkat tinggi adalah bermula dengan penubuhan Jabatan Pengajian Melayu di Universiti Malaya pada tahun 1959. Idea penubuhan jabatan ini dicetuskan oleh Suruhanjaya Carr-Saunders yang membuat tinjauan terhadap pengajian tinggi di Tanah Melayu pada 1948. Salah satu ciri menarik jabatan ini ialah penubuhan Kursi Pengajian Melayu di peringkat awal penubuhannya lagi. Dari tahun 1962 hingga 1993, terdapat empat orang sarjana yang memegang Kursi ini. Ia dimulakan oleh Prof. R. Roolvink pada tahun 1962, kemudian diikuti oleh Prof. S.T. Alisjahbana (1964), Prof. M. Taib Osman (1981) dan Prof. Nik Safiah Karim (1993). Walaupun pada masa yang berbeza namun ucapan kesemua empat pemegang Kursi tersebut berpaksi pada perkara sama, iaitu bentuk dan fungsi Jabatan Pengajian Melayu dan jenis graduan yang dihasilkannya. Inilah isu-isu yang sentiasa dipegang sebagai asas gerak kerja pembangunan Akademi Pengajian Melayu dalam pembinaan modal insan sehingga ke hari ini.

Kata kunci: Jabatan Pengajian Melayu, Kursi Pengajian Melayu, Akademi Pengajian Melayu, Wawasan 2020, modal insan.

ABSTRACT

The paper traces some of major developments in Malay studies in Malaysia since Independence to the present-day. It is based on author's own experiences who had been of one its players. It could be ascertained that the higher level of Malay studies in this country was augured by establishment of Malay Studies Department in Universiti Malaya in 1959. The idea of its establishment was moored by the Carr-Saunders' Commission which undertook higher education surveys in 1948 in the Malay States. One of the Department's distinguished features was the establishment of the Chair of Malay Studies since its early stage. From 1962 to 1993 there were four scholars who hold the Chair. It started with Prof. R. Roolvink in 1962 as its holder, then followed by Prof. S.T. Alisjahbana (1964), Prof. M. Taib Osman (1981) and Prof. Nik Safiah Karim (1993). Although during difference times, the Speeches of all those four holders anchored on the same issues: the form and functions of

Malay Studies Department and the type graduates it produced. It had been these issues that always been the essence of the Academy of the Malay Studies in its endeavors of human capital building till to dates.

Keywords: The Department of Malay Studies, the Chair of Malay Studies, Academy of Malay Studies, Vision 2020, human capital.

Pendahuluan: Perspektif Awal

Semenjak Jabatan Pengajian Melayu berpindah dari Singapura ke Kuala Lumpur pada 1959, empat orang penyandang Kursi Pengajian Melayu telah menyampaikan Syarahan Perdana masing-masing, iaitu Prof. R. Roolvink (22 Jun 1962), Prof. S.T. Alisjahbana (22 Disember 1964), Prof. M. Taib Osman (5 April 1981) dan Prof. Nik Safiah Karim (19 Disember 1993). Kecuali Prof. S.T. Alisjahbana, yang menumpukan perhatian kepada aspek linguistik Melayu, tiga orang lain memberi perhatian kepada persoalan bidang Pengajian Melayu itu sendiri, terutama kepada aspek bentuk dan fungsinya dalam masyarakat semasa dan jenis lulusan yang dihasilkan dalam konteks keperluan negara serta pasaran yang menunggu di luar. Judul syarahan masing-masing ialah: *Pengajian Melayu* (Roolvink), *Pengajian Melayu sebagai bidang ilmiah di universiti* (Taib Osman) dan *Pengajian Melayu menjelang abad ke-21* (Nik Safiah).

Idea untuk menubuhkan Jabatan Pengajian Melayu dikemukakan oleh Suruhanjaya Carr-Saunders yang membuat tinjauan terhadap pengajian tinggi di Tanah Melayu pada 1948. Cadangan untuk penubuhan Jabatan Pengajian Melayu dibuat di samping penubuhan Jabatan Pengajian Cina dan Pengajian India untuk menyedarkan penduduk-penduduk tempatan (Melayu, Cina dan India) terhadap tradisi sendiri. Pada masa tersebut, mengikut Taib Osman, konsep 'Pengajian Melayu' masih lagi tebal dengan falsafah kolonial walaupun laporan Carr-Saunders telah membuat kenyataan bahawa "*The University should be the rallying point for Malay culture and give the Malays pride in their cultural heritage.*"

Apabila Za'ba dilantik Ketua Jabatan Pengajian Melayu (di Singapura), beliau, dengan dibantu oleh Prof. Josselin de Jong, telah memperkenalkan konsep 'Pengajian Melayu' untuk diajarkan kepada para pelajar yang pertama kali berdaftar di jabatan tersebut. Dari perspektif bahasa, Za'ba memberi penekanan kepada aspek bahasa Melayu yang sebelum itu tidak mendapat perhatian, iaitu bahasa yang dituturkan oleh orang yang bukan sahaja tinggal di Persekutuan Tanah Melayu. De Jong

pula membawa tradisi Belanda tentang bidang Pengajian Melayu, iaitu kajian terhadap masyarakat yang lebih luas yang dikaitkan menerusi bahasa dan budaya yang dikongsi bersama. Hasilnya, bidang Pengajian Melayu yang diperkenalkan kepada para pelajar lebih luas daripada yang dimaksudkan oleh Suruhanjaya Carr-Saunders. Mengikut Taib Osman, “Puncanya ialah apabila Pengajian Melayu dikemukakan sebagai bidang ilmu, maka sempadan politik tidak dapat digunakan. Sempadan yang mutlak ialah sempadan proses sejarah, sempadan taburan penduduk sesuatu kumpulan etnik, dan sempadan pertalian bahasa dan kebudayaan antara penduduk-penduduk itu.” Dengan kata lain, bidang Pengajian Melayu meliputi kawasan yang lebih luas daripada wilayah yang pada masa itu dikenali sebagai Persekutuan Tanah Melayu.

Pendekatan ini disokong pula oleh takrif UNESCO terhadap istilah ‘Melayu’ yang dikaitkan dengan wilayah yang lebih luas yang lazimnya dipegang oleh para penyelidik zaman lampau. Bagi mereka luasnya ‘dunia Melayu’ ialah daripada Selatan Thailand ke kepulauan Indonesia dan dari Pulau Formosa hingga Madagaskar. Dengan itu juga, bidang Pengajian Melayu di Universiti Malaya dianggap sebagai ‘pengajian wilayah’ atau *area studies*.

Pendekatan yang Digambarkan oleh Roolvink

Dalam Syarahan Perdananya, Prof. Roolvink, yang bertugas di Jabatan Pengajian Melayu yang telah berpindah ke Kuala Lumpur, telah membincangkan isi dan skop bidang Pengajian Melayu, selaras dengan kedudukan dan usia muda Jabatan Pengajian Melayu, bukan sahaja dalam konteks perpindahannya ke Universiti Malaya di Kuala Lumpur tetapi juga dalam sejarah penubuhan negara baharu, iaitu Persekutuan Tanah Melayu dengan ibu negara di Kuala Lumpur, terlepas daripada kuasa penjajah.

Dalam syarahan tersebut Roolvink mendefinisikan bidang Pengajian Melayu seperti yang telah digarapkan oleh pucuk pimpinan di Singapura, iaitu sebagai perhatian ilmiah terhadap bahasa dan kesusasteraan Melayu, dengan pengertian yang amat luas meliputi kajian terhadap manusia Melayu dari segala aspek, seperti bahasanya, agamanya, sejarahnya, falsafahnya, dan masyarakatnya. Di samping itu, usaha dilakukan agar wujud perkaitan antara bidang yang dikaji (*area studies*) dengan disiplin-disiplin ilmu yang kukuh. Maka itu, penekanan kepada ilmu linguistik, kesusasteraan, serta antropologi dan sosiologi menjadi teras penting dalam pengajaran di Jabatan Pengajian Melayu.

Mengikuti Roolvink lagi, kewujudan sebuah Jabatan Pengajian Melayu amat menggembirakan, kerana dua sebab. Sebab pertama ialah jabatan tersebut memberi peluang untuk mengkaji dan menyelidik masyarakat Melayu, yang asasnya telah dimulakan sewaktu jabatan itu berada di Singapura. Sebab kedua ialah kerana Jabatan Pengajian Melayu berada di wilayah yang paling sesuai bagi penelitian ilmiah terhadap orang Melayu, iaitu masyarakat utama sebuah negara baharu; sewaktu di Singapura dahulu, masyarakat majoritinya ialah orang Cina. Selain itu, kata beliau, “Jabatan demikian itu merupakan syarat mutlak bagi Universiti Malaya supaya dapat memperoleh sifat kemelayuan serta dapat berurat berakar dalam negerinya sendiri.” Selaras dengan latar belakangnya, Roolvink meneruskan tumpuan Pengajian Melayu kepada pengkajian dan pemerhatian terhadap orang Melayu dengan menggunakan disiplin-disiplin yang rapat kaitannya, iaitu linguistik, sastera dan antropologi/sosiologi.

Pendekatan yang Digambarkan oleh Mohd. Taib Osman

Prof. Taib Osman, di samping meneruskan tradisi yang sedia diamalkan oleh pucuk pimpinan di Jabatan Pengajian Melayu sebelumnya, merasakan perlu juga menyusun semula penawaran kursus di Jabatan Pengajian Melayu. Hal ini dibincangkan dalam syarahan beliau. Penyusunan penawaran kursus, mengikut beliau, dibuat untuk menjawab dua cabaran. Pertama ialah bagaimana hendak menggabungkan konsep pengajian wilayah dalam bidang Pengajian Melayu dengan disiplin-disiplin ilmu yang mendasari pengajian ini. Hal ini menjadi demikian kerana pengajian di universiti tidak terhad kepada soal mendapatkan ilmu pengetahuan semata-mata. Aspek yang penting ialah membuka alam fikiran mahasiswa supaya dapat berfikir dengan terang dan bernas dalam menghadapi hidup mereka. Disiplin yang diajarkan kepada mereka, seperti linguistik, antropologi dan sosiologi, merupakan latihan ke arah ini. Pengetahuan yang diperoleh meluaskan alam fikiran mereka. Pendekatan ini menepati konsep universiti sebagai menara gading.

Namun begitu, universiti di dunia ketiga bukan semata-mata menara gading, yang fungsi utamanya memberi suasana akademik kepada anak-anak muda. Soal pasaran dan keperluan tenaga berkemahiran juga memainkan peranan. Dengan kata lain, universiti juga bertanggungjawab untuk melahirkan lulusan yang memenuhi keperluan pasaran semasa. Para pensyarah dan pentadbir tersepit antara keinginan untuk memberi

pendidikan yang meluaskan alam fikiran pelajar mereka dengan keperluan untuk memenuhi permintaan pasaran semasa, terbit daripada keadaan negara yang baru merdeka dan sedang membangun.

Sebagai contoh, dihuraikan bagaimana pada 1963, Jabatan Pengajian Melayu dibahagikan kepada tiga jurusan mengikut disiplin yang dianggap dasar, iaitu linguistik, kesusasteraan dan antropologi/sosiologi. Pelajar mengambil tiga kursus teras dalam Tahun 1 meliputi ketiga-tiga disiplin ini, iaitu kursus bahasa/linguistik, kursus sastera dan kursus sosiobudaya. Dengan demikian, semua lulusan Pengajian Melayu mempunyai asas teori daripada tiga disiplin: linguistik, sastera, dan antropologi/sosiologi. Mereka nanti akan memilih salah satu daripada disiplin ini untuk pengkhususan pada tahun kedua dan ketiga. Apabila keluar, mereka lulus sebagai pakar dalam Pengajian Melayu dengan pengkhususan dalam salah satu daripada tiga disiplin ini, yang dapat dijadikan asas untuk melanjutkan pengajian seterusnya nanti, iaitu pada peringkat sarjana dan kedoktoran. Satu lagi contoh penyesuaian kepada keperluan pasaran ialah penawaran program yang disebut sebagai 'Linguistik-Kesusasteraan' (pendeknya Ling-Sas), iaitu kursus yang menawarkan pengkhususan dalam bidang linguistik/bahasa Melayu dan kesusasteraan Melayu sebagai persediaan untuk profesion perguruan. Program ini hanya tamat apabila Kementerian Pendidikan tidak lagi menghadapi kekurangan guru siswazah dalam mata pelajaran bahasa Melayu dan sastera Melayu.

Sebagai seorang sarjana yang bidang pengkhususannya ialah disiplin antropologi/sosiologi, Prof. Taib seterusnya mengemukakan beberapa pandangan berkenaan jenis penyelidikan dan penelitian terhadap masyarakat peribumi, termasuk terhadap orang Melayu di Semenanjung Malaysia. Beliau menekankan betapa pentingnya pendekatan yang bersifat penilaian semula terhadap unsur-unsur budaya lama. Tujuannya adalah untuk memberi pengertian dan penilaian yang baharu kepada tradisi-tradisi lama, yang mengikut beliau, dapat diistilahkan sebagai *recycling of tradition*. Mengikut beliau, yang dihasratkan ialah penyelidikan dan pengumpulan bahan atau pendokumentasian yang dapat dijadikan sumber pengetahuan tentang manusia Melayu. Bagi beliau, pengetahuan bukan untuk memberi fakta semata-mata tetapi juga untuk memberi makna kepada kehidupan manusia. Dalam konteks ini, bidang Pengajian Melayu dapat memberi sumbangan kepada pelbagai pihak, antaranya kepada manusia Melayu supaya ia kenal kepada dirinya sendiri, kepada negara Malaysia dari segi pembangunan identiti kebangsaannya, dan kepada kemanusiaan keseluruhannya "kerana apa yang diertikan di

sisi hidup manusia Melayu boleh dijadikan panduan ataupun sempadan dalam usaha manusia memperbaiki lagi kualiti hidupnya di dunia ini, terutama dari segi rohaniah.”

Pendekatan dalam Syarahan Perdana Prof. Nik Safiah

Nik Safiah Karim menyampaikan Syarahan Perdananya tiga tahun selepas tertubuhnya Akademi Pengajian Melayu sebagai sebuah institusi tersendiri, terlepas daripada Jabatan Pengajian Melayu yang kekal dalam Fakulti Sastera dan Sains Sosial. Kini Jabatan Pengajian Melayu telah bercantum dengan akademi, menjadikan institusi itu kukuh dan menyeluruh. Di samping itu, selaras dengan perkembangan ilmu di negara Malaysia, aspek Pengajian Melayu turut diajarkan di beberapa jabatan di universiti-universiti lain.

Persoalan utama yang diulas dalam syarahan beliau ialah “Apakah cabaran-cabaran masa hadapan yang perlu dihadapi oleh bidang Pengajian Melayu menjelang abad ke-21?” Persoalan tersebut didekati dengan melihatnya dari dua perspektif. Pertama, melihat situasi latar yang ada pada masa berkenaan, dan kedua, membincangkan cara menangani cabaran-cabaran yang perlu dihadapi. Tentang perspektif pertama, iaitu situasi latar semasa, tiga perkara telah dikenal pasti, iaitu:

(a) Gejala ledakan ilmu yang demikian pesat, yang bermula pada kira-kira pertengahan abad ke-20 dan berterusan hingga abad ke-21

Dalam hal ini, beliau menekankan hakikat bahawa bidang Pengajian Melayu perlu ikut serta dan selari dengan kemajuan yang berlaku, terutama dalam bidang ilmu sains dan teknologi, apatah lagi dalam bidang teknologi maklumat. Kata Dr. Mahathir Mohamad, sewaktu menjelaskan konsep Wawasan 2020:

Tentulah bukan satu kebetulan pada waktu ini tidak ada negara kaya dan maju yang miskin maklumatnya, dan tidak ada pula negara yang kaya maklumatnya yang miskin.

(b) Perkembangan signifikan dalam dunia Islam yang meninggalkan kesan ke seluruh dunia

Dunia telah menyaksikan pergolakan besar yang bangkit dalam kalangan umat Islam. Di Malaysia manifestasi perkembangan Islam dapat dilihat dari pelbagai sudut, antaranya gerakan dakwah dan

pengislaman masyarakat Melayu, penglibatan generasi muda dalam proses kebangkitan Islam, termasuk dalam kalangan para pelajar di IPT, kedudukan wanita dalam masyarakat, politik dan Islam dan pertembungan Islam dengan budaya di Malaysia.

Dalam syarahan itu, beliau menekankan bahawa sarjana-sarjana Pengajian Melayu perlu mengambil tindakan, sekurang-kurangnya untuk memahami persoalan di sebalik sikap ini, dan menyusun strategi bagi mengatasi masalah serta membetulkan gambaran yang salah. Di samping itu, penelitian yang rapi juga perlu dijalankan terhadap aspek ini.

(c) Persiapan untuk mencapai matlamat Wawasan 2020

Wawasan 2020 telah diterima pakai oleh Malaysia sebagai resepi dasar bagi pembangunan negara. Nik Safiah memberi ingatan supaya persiapan dibuat agar tercapai hasrat yang diharapkan. Dalam konteks Pengajian Melayu, para sarjananya juga perlu membuat persiapan-persiapan yang relevan.

Dari satu segi ialah usaha untuk menghasilkan lulusan yang mempunyai keterampilan yang diharapkan, yakni berpengetahuan lengkap terutama dalam aspek-aspek sains dan teknologi. Dari segi yang lain pula ialah usaha untuk memupuk nilai-nilai murni yang menjadi asas pembinaan masyarakat yang penyayang, adil, bermotivasi, bermoral dan beretika utuh, sebagaimana ditekankan dalam huraian entang Wawasan 2020.

Tentang perspektif kedua, iaitu menangani cabaran-cabaran masa depan, satu perkara disentuh ialah tentang keperluan ilmiah. Dalam konteks ini, penawaran kursus dibincangkan dalam konteks supaya bidang Pengajian Melayu menepati keperluan zaman. Soalan yang relevan ialah, individu bagaimanakah yang diharap akan lahir menerusi bidang Pengajian Melayu selaras dengan keperluan abad ke-21? Soalan selanjutnya ialah apakah jenis kurikulum dan falsafah pendekatan pengajaran dan penyelidikan yang harus dipegang oleh para sarjana yang melibatkan diri dengan bidang Pengajian Melayu?

Untuk menjawab persoalan-persoalan ini, Nik Safiah mengatakan bahawa individu yang lahir daripada bidang Pengajian Melayu hendaklah mempunyai tiga ciri berikut:

1. Berilmu dan berketerampilan.
2. Dapat berfungsi dan menyumbang kepada masyarakat dan negara.
3. Dapat dipasarkan.

Tentang ciri pertama, berilmu dan berketerampilan, ciri ini memenuhi keperluan konsep universiti sebagai pusat kecemerlangan. Kata pepatah Inggeris, *Knowledge is power*; dengan kata lain, dengan ilmulah seorang individu, sebuah institusi atau negara memperoleh kuasa. Dalam menyediakan bakal siswazah Pengajian Melayu untuk menghadapi cabaran dunia pekerjaan dan alam dewasa, jenis ilmu yang disediakan perlu diberi perhatian agar lulusan yang dihasilkan benar-benar 'berkuasa'. Alvin Toffler (1990), sewaktu membincangkan perubahan kuasa yang sedang dan akan berlaku, mengenal pasti ilmu pengetahuan (*knowledge*) sebagai kuasa utama. Bahkan, dalam menyenaraikan kuasa dari sudut kualiti, ilmu pengetahuan mendapat kedudukan yang paling tinggi (*highest quality power*), mendahului kekayaan (yang dianggap berkualiti pertengahan) dan keganasan (yang berkualiti rendah).

Ciri kedua, iaitu agar lulusan Pengajian Melayu dapat berfungsi dan menyumbang kepada masyarakat, memenuhi keperluan fungsi menara gading dalam Dunia Ketiga. Kata Nik Safiah, "Tidak seperti zaman dahulu, universiti di negara-negara membangun mempunyai agenda tertentu, iaitu untuk melahirkan lulusan yang dapat berkhidmat kepada masyarakat. Pada suatu waktu dahulu, jabatan-jabatan di universiti di Malaysia, termasuk Jabatan Pengajian Melayu, di samping berfungsi sebagai pusat kecemerlangan akademik, menjadi kilang yang memproses bakal guru dan pegawai perkhidmatan awam. Skop ini kemudiannya diluaskan, meliputi sektor swasta dan pelbagai bidang profesion."

Beliau meneruskan perbincangan dengan mengatakan bahawa menjelang abad ke-21, pencapaian Wawasan 2020 menjadi satu matlamat utama negara. Maka itu, fungsi universiti, dan juga bidang Pengajian Melayu, turut menjurus ke arah matlamat tersebut. Bagi beliau, dalam membuat persediaan untuk melaksanakan Wawasan 2020, aspek ini menjadi agenda penting menjelang abad ke-21.

Konsep Modal Insan

Konsep modal insan diperkenalkan oleh Tun Abdullah Ahmad Badawi sewaktu beliau menjadi Perdana Menteri Malaysia. Tatkala membentangkan Rancangan Malaysia Kesembilan, dalam konteks Misi Nasional, pembangunan modal insan mendapat tekanan sebagai unsur utama bagi melonjakkan negara ke status negara maju. Dalam konteks tersebut, sistem pendidikan akan dibina dengan tujuan untuk mendidik dan membentuk anak-anak supaya menjadi insan berguna.

Rancangan Malaysia Kesembilan telah memperkenalkan rangka kerja pelaksanaan baharu yang dinamakan Misi Nasional dengan tujuan

menjamin pencapaian wawasan dan matlamat negara dalam jangka masa 15 tahun, iaitu satu jangka masa yang tidak panjang. Lima teras Misi Nasional ini ialah:

1. Meningkatkan ekonomi dalam rantaian nilai lebih tinggi;
2. Meningkatkan keupayaan pengetahuan dan inovasi negara serta memupuk minda kelas pertama;
3. Menangani masalah ketidakseimbangan sosioekonomi yang berterusan secara membina dan produktif;
4. Meningkatkan tahap dan kemampuan kualiti hidup; dan
5. Mengukuhkan keupayaan institusi dan pelaksanaannya.

Pada tahap Kementerian Pelajaran ialah Pelan Induk Pembangunan Pendidikan Kebangsaan (PIPP) untuk menggariskan aspek membangun modal insan cemerlang. Melalui pendidikan modal insan minda kelas pertama yang mempunyai jati diri yang kukuh serta berakhlak mulia pula dapatlah dibina sebuah negara bangsa yang maju.

Mengikut Buku Rasmi Tahunan Malaysia 2006 (Jabatan Penerangan Malaysia), penekanan kepada usaha membangunkan modal insan sebagai satu landasan kecemerlangan generasi hadapan merupakan satu revolusi idea. “Generasi hadapan merupakan aset insani Malaysia yang paling penting dalam usaha kerajaan merealisasikan kewujudan sebuah negara bangsa yang maju, cemerlang, gemilang dan terbilang menjelang Wawasan 2020.”

Bagi merealisasikan matlamat tersebut, sumber di atas menegaskan bahawa kita sentiasa berusaha untuk menyediakan tenaga kerja berwibawa yang berbekalkan ilmu pengetahuan dalam pelbagai bidang. Modal insan yang dimaksudkan merupakan individu yang mempunyai senarai sifat yang berikut, iaitu berilmu, berkeyakinan, mempunyai nilai murni dan moral yang tinggi, beretika, berbudi pekerti, bersopan santun, berdisiplin, dinamik, inovatif, kreatif, sihat, bersemangat patriotik, adil, progresif, cekal dan berdaya saing.

Lulusan Pengajian Melayu dan Pemeraksanaan Modal Insan

Jikalau penyandang Kursi Pengajian Melayu pada masa ini bercadang untuk menyampaikan syarahan Perdannya, penulis yakin beliau akan memilih salah satu daripada dua tajuk berikut, iaitu (i) Bagaimana melahirkan lulusan Pengajian Melayu yang menepati kehendak semangat

modal insan, dan (ii) Bagaimana menyediakan para lulusan yang akan melaksanakannya Gagasan Malaysia dengan jayanya. Kedua-dua pendekatan ini sedang hangat dibincangkan dan dikaitkan, antara lain, dengan perancangan pendidikan negara.

Dalam konteks makalah ini, penulis akan menumpukan perhatian kepada persoalan pertama, iaitu pemeraksanaan lulusan Pengajian Melayu dalam konteks pemeraksanaan modal insan.

Sebelum dibincangkan persoalan tentang apa yang akan atau patut dibuat, elok juga dilihat apakah yang ada pada masa ini. Untuk itu penulis mohon izin untuk menggunakan Buku Panduan Program Ijazah Tinggi yang diterbitkan oleh Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya (APM).

Misi Penubuhan APM

Misi penubuhan APM adalah untuk menjadi pusat kecemerlangan Pengajian Melayu dalam penyebaran dan pengayaan ilmu penyelidikan, pendokumentasian, penerbitan dan kegiatan-kegiatan akademik yang lain dan secara khusus meletakkan sumbangan Islam sebagai asas penting demi memberikan sumbangan kepada negara dan kesejahteraan sejagat.

Objektif Penubuhan APM

1. Mencari, mentakrif dan mengembangkan ilmu berdasarkan kebenaran yang bersendikan akidah Islam.
2. Melahirkan ilmuwan Pengajian Melayu yang cemerlang dan berjaya duniawi dan ukhrawi.
3. Menyediakan graduan dan ilmuwan yang cekap, berinovatif, beriltizam, beradab, beragama, berwawasan dan peka terhadap perkembangan ilmu agama dan ilmu keduniaan.
4. Mempertingkatkan serta melengkapkan usaha-usaha pendokumentasian bahan-bahan ilmu berhubung dengan Pengajian Melayu dan memasyarakatkan bahan-bahan tersebut.
5. Menjadi pusat kegiatan penyelidikan Melayu yang utama dan terpenting di dunia. Merakam, mengumpulkan, menyimpan, dan memasyarakatkan segala bentuk data tentang Pengajian Melayu.
6. Menjadi pusat kegiatan Pengajian Melayu yang terunggul di dunia dengan kegiatan seminar, persidangan, dan kegiatan akademik lain yang berhubung dengan orang Melayu.

Jenis Individu yang Akan Dilahirkan

Daripada objektif-objektif di atas, jelas kelihatan jenis individu yang diharap akan dilahirkan, iaitu dalam objektif (2), *melahirkan ilmuwan Pengajian Melayu yang cemerlang dan berjaya secara duniawi dan ukhrawi*, dan objektif (3) *menyediakan graduan dan ilmuwan yang cekap, berinovatif, beriltizam, beradab, beragama, berwawasan dan peka terhadap perkembangan ilmu agama dan ilmu keduniaan*. Di samping itu, dilihat dari segi kegiatan akademik yang dijalankan, seperti pendokumentasian (objektif (4)), penyelidikan, melalui kegiatan merakam, mengumpulkan, menyimpan, dan memasyarakatkan segala bentuk data (objektif (5)), semuanya menuju ke arah melahirkan individu-individu atau insan yang berilmu, berketerampilan, berjaya, memberi sumbangan dan bermoral tinggi serta berdaya saing. Objektif-objektif ini selari dengan objektif Wawasan 20 dan gagasan modal insan yang dikemukakan oleh dua orang mantan Perdana Menteri kita.

Demikian juga dengan aspek taraf kelulusan lulusan bidang Pengajian Melayu dalam pasaran. Agar memenuhi keperluan pasaran dunia semasa, maka kurikulum bidang Pengajian Melayu hendaklah selaras dengan ciri-ciri yang dikehendaki. Secara amnya, Menteri Pelajaran Malaysia merangkap Timbalan Perdana Menteri, Tan Sri Muhyiddin Yassin, telah mengatakan bahawa pembangunan modal insan akan dicapai menerusi tiga perkara, iaitu transformasi dalam pendidikan, peningkatan latihan kemahiran dan pemupukan pembelajaran sepanjang hayat. Aspek ini dikaitkan dengan pembangunan ekonomi negara, iaitu melalui pembekalan insan yang berkualiti secara berkekalan dan mapan. Ini pula dikaitkan dengan memberi kepakaran dan kemahiran yang diperlukan oleh negara, terutama oleh industri.

Kesimpulannya, yang harus ditangani oleh bidang Pengajian Melayu pada masa ini, antara lain, ialah:

1. Menghasilkan lulusan yang benar-benar berilmu dalam bidangnya.
2. menghasilkan insan yang sempurna dengan sifat-sifat yang unggul bagi menjadikannya warganegara yang baik dan berjasa, ibu bapa yang bertanggungjawab dan petugas yang cemerlang.
3. Memperkasakan lulusan dengan kemahiran tambahan agar menjadi modal insan yang berguna dan relevan dengan pembangunan masyarakat dan negara. Kesemua ini diusahakan terutamanya melalui perubahan dalam pendidikan di peringkat usaha memberi kemahiran yang relevan.

Pada hemat penulis, program pengajian yang sedia ada pada masa ini sememangnya menuju ke arah pembinaan dan pemerksaan modal insan untuk menentukan mereka menjadi lulusan yang mantap dan berkualiti.

Namun begitu, taraf keberkesanan mereka mungkin dapat ditingkatkan lagi. Berikut ialah beberapa lemparan buah fikiran untuk direnung bersama:

1. Insan yang dilahirkan bukan sahaja mempunyai ilmu pengetahuan tetapi berupaya mengaplikasikan ilmu yang diperoleh kepada dunia luar, yakni persekitaran hidupnya, terutama di tempat kerja. Banyak lulusan kita lulus tetapi kurang dari segi kemahiran praktikal.
2. Kemahiran yang bersifat kecekapan dalam perhubungan (*soft skills*) perlu ditingkatkan. Kebanyakan lulusan universiti tempatan kurang terserlah dalam bidang penyampaian maklumat dan berhujah dengan berkesan. Kemahiran berkomunikasi secara berkesan, baik dalam bahasa Melayu mahupun dalam bahasa Inggeris, agak kurang memuaskan.
3. Insan yang dilahirkan hendaklah sempurna untuk dunia dan akhirat. Sewaktu memasuki alam selepas universiti, mereka hendaklah matang dan mempunyai sikap bahawa mereka memikul tanggungjawab yang berat, baik di tempat kerja, dalam suasana keluarga mahupun sebagai ahli masyarakat.

Penutup

Tanda orang beradat,
elok perangai sempurna sifat.

Tanda orang beriman,
perangainya elok bicaranya sopan.

Tanda orang berilmu,
cakapnya tidak menyingkap malu.

Tanda orang terpuji,
bercakap tidak mengeji,
berbicara tidak memfitnah,
menyanggah tidak menyumpah.

Gurindam *Bicara Sopan* oleh Tenas Effendy (dlm. Jaharah 2005)

Rujukan

- Jaharah Nordin (ed.). 2005. *Seuntai kata seindah bahasa*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mahathir Mohamad. 1991. *Malaysia melangkah ke hadapan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka & ISIS Malaysia.
- Mohd Taib Osman. 1981. *Pengajian Melayu sebagai bidang ilmiah di universiti*. Syarahan Perdana, Universiti Malaya.
- Nik Safiah Karim. 1983. *Pengajian Melayu menjelang abad ke-21*, Syarahan Perdana, Universiti Malaya.
- Roolvink, R. 1962. *Pengajian Melayu*, Syarahan Perdana. Universiti Malaya.
- Toffler, Alvin. 1991. *Powershift*. New York: Bantam Books.

